

Prestiž povolání – únor 2016

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2016, v16-02</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
Termín terénního šetření:	<i>8. – 15. 2. 2016</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1080</i>
Počet tazatelů:	<i>226</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem – kombinace rozhovorů PAPI a CAPI</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>EU.104</i>
Zveřejněno dne:	<i>9. března 2016</i>
Zpracoval:	<i>Milan Tuček</i>

V únorovém šetření zkoumalo CVVM prestiž vybraných povolání mezi českou veřejností. Všem respondentům byl předložen seznam šestadvaceti profesí (viz tabulku na následující straně) s instrukcí: „Na seznamu jsou uvedena některá povolání. Vyberte povolání, jehož si vážíte nejvíce, a dejte mu 99 bodů. Pak vyberte takové, jehož si vážíte nejméně, a obodujte je číslem 01. Poté postupujte odshora dolů a všem zbývajícím přiřadte body od 02 do 98 podle osobního uvážení.“ Prestiž profesí byla naposledy šetřena v červnovém výzkumu v roce 2013. Zkoumaný seznam profesí se opakuje od roku 2011, kdy byla doplněna zdravotní sestra a stavební dělník a vynechán soustružník a opravář elektrospotřebičů (jsou uvedeni v tabulce časového srovnání na místě odpovídajícím jejich poslednímu bodovému ohodnocení).

Tabulka 1: Prestiž povolání (průměrné bodové hodnocení) v letech 2004-2016

Profese	11/2004		6/2007		6/2011		6/2013		2/2016	
	prům.	poř.	prům.	poř.	prům.	poř.	prům.	poř.	prům.	poř.
Lékař	89,5	1.	89,8	1.	89,1	1.	91,5	1.	90,2	1.
Vědec	80,7	2.	81,8	2.	75,4	2.	76,3	2.	77,2	2.
Zdravotní sestra					73,9	3.	74,8	3.	72,9	3.
Učitel na vysoké škole	78,5	3.	78,2	3.	72,4	4.	74,6	4.	72,9	4.
Učitel na základní škole	71,3	4.	70,7	4.	70,3	5.	71,1	5.	70,8	5.
Soudce	64,8	6.	65,0	7.	61,0	7.	66,3	6.	64,0	6.
Projektant	64,1	7.	65,5	6.	61,7	6.	62,6	8.	61,2	7.
Programátor	66,3	5.	65,7	5.	60,8	8.	59,7	9.	59,7	8.
Soukromý zemědělec	59,1	10.	59,0	8.	60,3	9.	63,9	7.	58,2	9.
Policista	47,6	20.	52,1	13.	53,9	11.	55,7	10.	56,3	10.
Starosta	60,1	8.	57,4	9.	52,6	14.	53,1	13.	54,1	11.
Voják z povolání	44,8	22.	46,4	21.	48,3	17.	49,7	16.	53,6	12.
Truhlář	50,8	16.	51,4	14.	53,2	12.	55,6	11.	52,0	13.
Účetní	53,5	14.	51,3	15.	54,1	10.	52,3	14.	50,4	14.
Majitel malého obchodu	51,2	15.	50,1	16.	51,4	15.	54,8	12.	50,1	15.
Profesionální sportovec	56,1	11.	55,6	10.	51,2	16.	47,6	18.	49,3	16.
Opravář elektro	50,2	17.	49,7	18.	-	-	-	-	-	-
Soustružník	47,7	19.	49,0	19.	-	-	-	-	-	-
Manažer	59,4	9.	55,4	11.	53,0	13.	50,2	15.	48,8	17.
Ministr	53,8	13.	50,0	17.	38,0	24.	37,9	24.	46,5	18.
Stavební dělník					48,1	18.	49,3	17.	44,0	19.
Bankovní úředník	50,2	18.	48,7	20.	46,9	19.	45,7	19.	42,4	20.
Novinář	54,4	12.	53,0	12.	46,5	20.	43,8	21.	41,2	21.
Kněz	46,1	21.	43,2	22.	42,8	22.	38,0	23.	41,2	22.
Prodavač	42,8	24.	41,5	23.	43,6	21.	44,7	20.	40,3	23.
Sekretářka	43,7	23.	40,5	24.	41,4	23.	40,0	22.	37,3	24.
Poslanec	39,9	25.	36,5	25.	27,0	26.	25,1	26.	31,2	25.
Uklízečka	29,4	26.	29,0	26.	34,0	25.	34,2	25.	28,9	26.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 8. – 15. 2. 2016, 1080 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Z tabulky je patrné, že povolání lékaře dlouhodobě zaujímá v žebříčku prestiže vybraných profesí první pozici převážně s více než desetibodovým odstupem před ostatními profesemi (letos dosáhl odstup 13 bodů). V letošním šetření 44 % respondentů udělilo lékařům maximum 99 bodů (v roce 2013 to bylo 49 %). Pro dokreslení: vědcům, kteří zaujímají místo hned po lékařích, udělilo toto maximum 14 % oslovených.

Metodologické poznámky:

-Na rozdíl od výzkumu před třemi lety šetření proběhlo jednak technikou vyplňování papírových dotazníků tazatelem (3/4 souboru), jednak pomocí tabletů. Tablety umožňují permutaci seznamu profesí. Porovnání výsledků z obou datových podsouborů prokázalo, že měnící se pořadí nijak neovlivnilo výslednou prestiž jednotlivých profesí.

-Ne všichni dotázaní dodrželi pokyn ohodnotit profesi s nejnižší prestiží 1 bodem a s nejvyšší 99 body. Zhruba desetina použila jen dolní (horní) bodové hodnocení.

Ověřili jsme, že se tento výpadek nijak neprojevil na celkové škále prestiže ani na průměrném bodovém ohodnocení jednotlivých profesí.

-Jen zanedbatelné procento dotázaných ve svém hodnocení neobodovalo některou z profesí, 14 dotázaných nezodpovědělo otázku vůbec.

-Rozložení bodových ohodnocení daných profesí je až na výjimky jednovrcholové (viz histogramy odpovědí u vybraných profesí v příloze), takže průměrný skóre je vhodná statistika pro vyjádření pozice profese na škále prestiže.

Vraťme se k žebříčku. Pořadí prvních pěti profesí s průměrným hodnocením vyšším jak 70 bodů zůstalo zachováno. Za touto skupinou následují na šestém až devátém místě profese se zhruba 60 ti body v pořadí soudce, projektant, programátor, soukromý zemědělec. Stejná skupina profesí vyšla i v roce 2013 (a také 2011). Oproti minulému šetření došlo k více než pětibodovému propadu zemědělce (zatím nejnižší hodnota za sledované období).

Následuje velká skupina rozmanitých a nesourodých profesí s hodnocením kolem 50 ti bodů (10-18 místo). Za pozornost stojí postupné zvyšování prestiže vojáka z povolání a policisty (za celé sledované období) a především výrazný vzestup prestiže ministra oproti minulému zjišťování, který se tak vymanil z nelichotivé 24. pozice. Přesto průměrné hodnocení prestiže ministra zůstává nižší, než bylo v letech 2004 i 2007. Zřetelný pokles oproti situaci v polovině minulého desetiletí můžeme vidět i v případě prestiže manažera, profesionálního sportovce či starosty.

Ze zbylých profesí výrazným propadem stále prochází novinář (za 12 let o třináct bodů), propad prestiže kněze se zastavil a oproti minulému šetření získal na prestiži poslanec, takže si vyměnil poslední místo s uklízečkou.

Změny mezi roky 2013 a 2016 dokládají, že současný stav naší politické scény je hodnocen lépe, především co se týká vládní garnitury, avšak i parlament si u veřejnosti mírně polepšil.

Jinak celkově žebříček prestiže profesí vykazuje v čase jen malou proměnlivost. Protože prestiž profese lze vnímat jako určitý průsečík sociální struktury společnosti s její hodnotovou strukturou, tak toto zjištění znamená, že naše společnost je v tomto ohledu (až na proměnu hodnocení politické scény) stabilizovaná.

Platí, že škála prestiže není rozdílná generačně, že všechny věkové kohorty podobně oceňují většinu profesí, takže pořadí profesí se v závislosti na věku téměř neliší (je zcela shodné jak v první, tak poslední pětici). To zjištění potvrzuje výše zmíněnou stabilitu hodnotových struktur.

Podrobnější analýza prokázala očekávanou souvislost mezi sociálním statutem dotázaného a bodovým hodnocením určitých profesí. Pro jednoduchost uvádíme jen souvislost s dosaženým vzděláním (viz tabulku 2) u profesí, kde byla zjištěna nejvyšší míra závislosti (letos, či v roce 2013). Jde o podsoubor ekonomicky aktivních a vzdělání zhruba vyjadřuje postavení dotázaného na trhu práce (profesní status) - dělení na dělnické profese, techniky a vysokoškolsky vzdělané odborníky.

Tabulka 2: Prestiž vybraných povolání (průměrné bodové hodnocení) v závislosti na dosaženém vzdělání (srovnání 2016 a 2013)

	Vědec		Manažer		Ministr		Poslanec		Uklízečka	
	2016	2013	2016	2013	2016	2013	2016	2013	2016	2013
Vyučení	74	74	47	46	46	33	29	21	31	37
Maturita	77	76	48	50	47	36	31	25	28	33
Vysoká škola	82	80	51	58	49	45	36	30	24	31

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Podle očekávání respondenti s vyšším vzděláním významně výše hodnotí prestiž vysoce kvalifikovaných profesí (vědec), kdežto výrazně níže hodnotí prestiž nekvalifikovaných profesí (uklízečka) a naopak je to mezi respondenty s nižším vzděláním. Hodnocení prestiže poslanců je také významně podmíněno vzděláním, kdežto u prestiže ministrů (zjevně z důvodů jejího výrazného vzestupu v letošním roce) došlo k vyrovnání rozdílů. Za pozornost stojí, že též v hodnocení prestiže manažera došlo k podobnému vyrovnání názorové hladiny.

Pokusili jsme se pomocí faktorové analýzy zjistit, zda hodnocení prestiže jednotlivých profesí vychází z nějaké obecnější struktury profesí (např. fyzická, duševní práce, rozhodovací pravomoci, míra odpovědnosti...). Výsledek není zcela jednoznačný: jednak šest vydělených skupin profesí (faktorů) vysvětluje pouze 59 % rozptylu odpovědí, jednak některé z vydělených dimenzí postrádají „společného jmenovatele“.

1. Fyzická práce (prodavač, stavební dělník, uklízečka, truhlář, majitel malého obchodu, soukromý zemědělec – částečně sekretářka, účetní, učitel ZŠ, zdravotní sestra)
2. Správně organizační profese (programátor, manažer, sekretářka, účetní, částečně projektant, ministr, bankovní úředník, profesionální sportovec)
3. Politické profese (poslanec, ministr, starosta soudce, kněz)

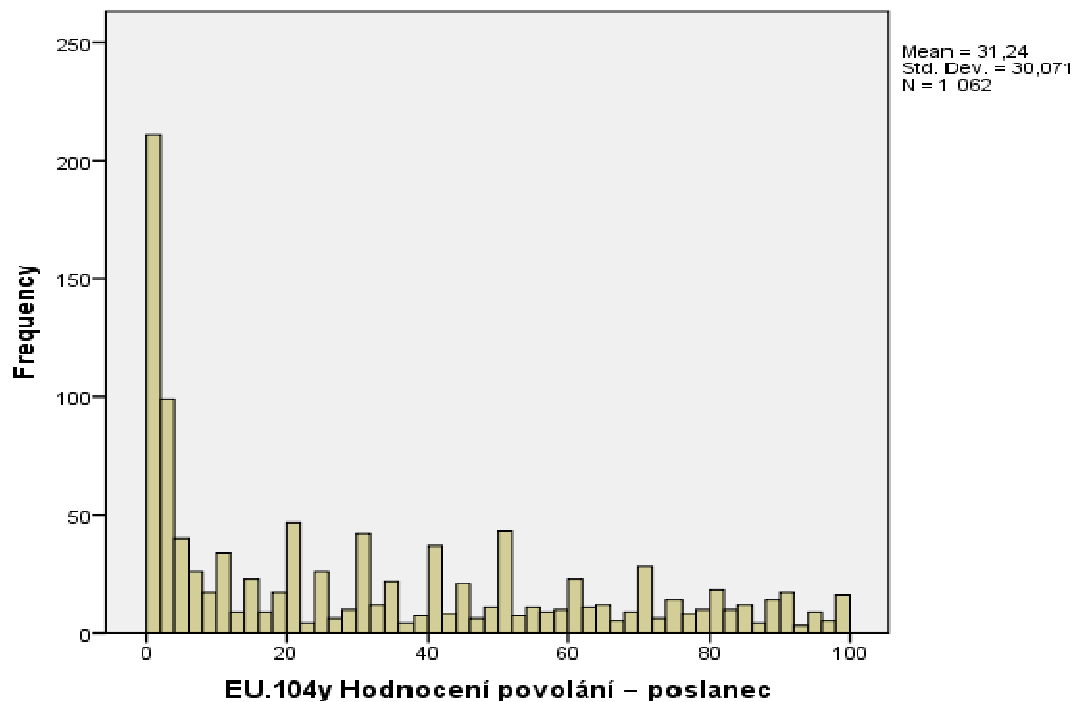

4. Profese ve zdravotnictví a školství (lékař, zdravotní sestra, učitel VŠ, učitel ZŠ, vědec)
5. Profese nezařaditelné (novinář, částečně projektant, bankovní úředník)
6. Profese spojené s bezpečností (voják z povolání, policista)

Výsledek odvisí od našeho konkrétního seznamu profesí, který systematicky nepokrývá tradiční dělení profesí podle obsahu a charakteru práce. Avšak i tak výsledné zjištění vykazuje zřetelnou logickou strukturaci „prostoru profesí“, kde podstatnými prvky jsou přeci jen charakter práce (fyzické práce vs. jiná), dále pak vydělení politické sféry, výlučný význam profesí ve školství a zdravotnictví a oddělení bezpečnostních složek.

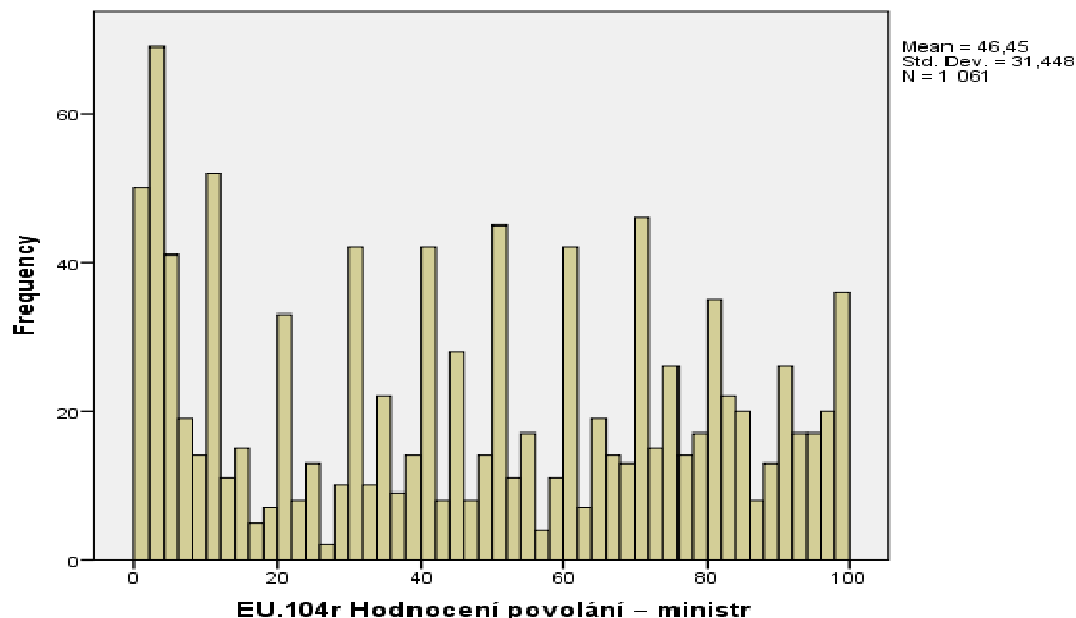
Za pozornost stojí, že některé profese nemají jednoznačné přiřazení: sekretářka a účetní „skóruje“ i ve skupině manuální práce, podobně pak i učitel na ZŠ a zdravotní sestra. Toto zjištění dokládá, že veřejnost oceňuje určité profese z několika hledisek a vlastně to vysvětluje vysokou pozici zdravotní sestry a učitele na (české) škále prestiže (oproti hodnocení z jiných zemí). Kněz se sice přiřadil do „politického faktoru“, avšak s nízkou zátěží – zjevně vytváří samostatný faktor (podobně jako se ze schématu vymykají novinář, projektant a bankovní úředník).

Příloha: Rozložení hodnocení prestiže u vybraných profesí – modelové příklady

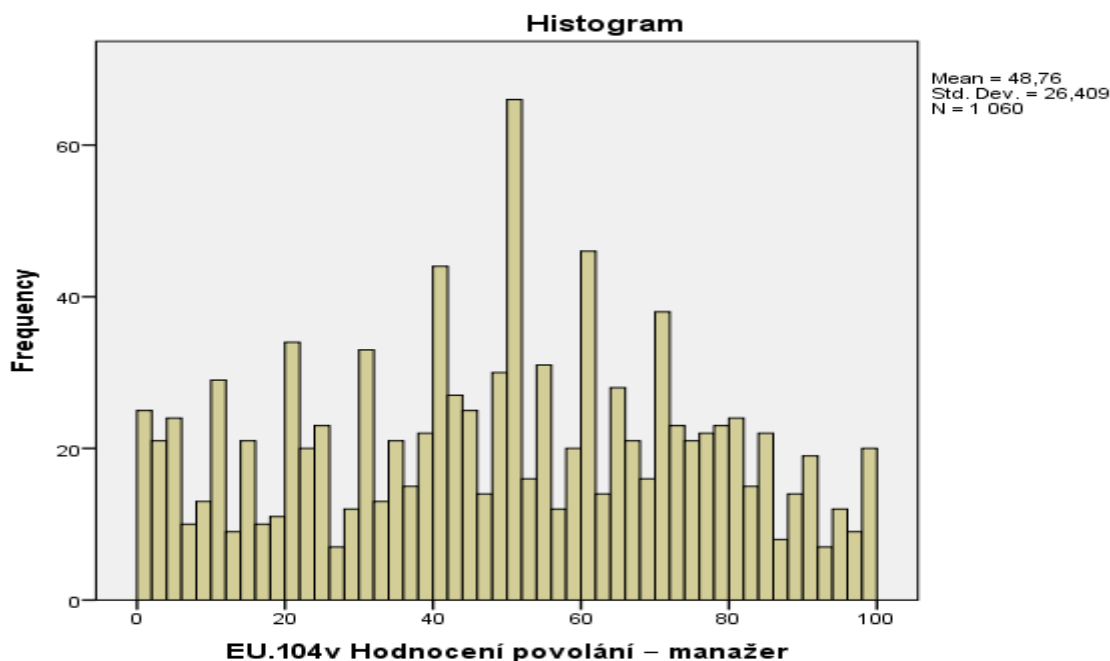
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 8. – 15. 2. 2016, 1080 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Profese s jedním s nejnižších hodnocení (25. místo, průměr 31,2) – je vidět, jak se rapidně snížil počet dotázaných, kteří poslanci dali více bodů než 1-3 a jak zcela jednoznačně převažuje nejnižší bodové hodnocení.

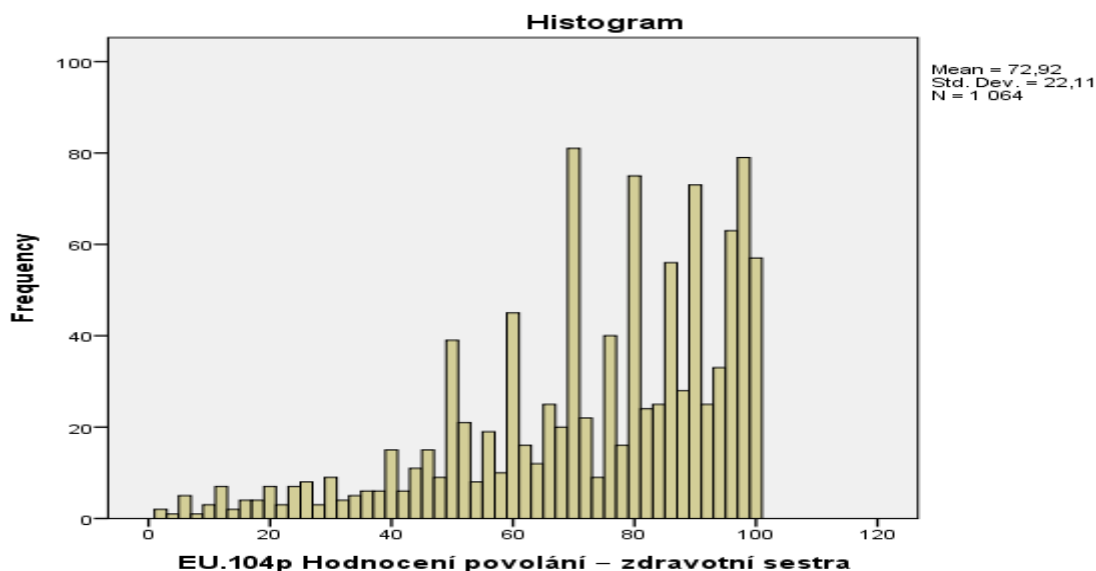
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 8. – 15. 2. 2016, 1080 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Profese s průměrným hodnocením (18. místo, průměr 46,5, významný vzestup oproti roku 2013) – hodnocení ministra je rozporuplné, podobný počet dotázaných ho hodnotí vlastně ve všech bodech stobodové škály (pochopitelně jsou výrazně zastoupeny desítkové hodnoty) – rovnoměrné rozložení.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 8. – 15. 2. 2016, 1080 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Profese s průměrným hodnocením (17. místo, průměr 48,8) – rozložení odpovědí víceméně odpovídá normálnímu rozložení, tzn., že nejvíce dotázaných hodnotí manažera v rozmezí 40-60 bodů, směrem ke krajním hodnotám počty ubývají. Jinak řečeno veřejnost se ve svém hodnocení daleko více shodne než u hodnocení ministra, i když průměr je velmi blízký.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 8. – 15. 2. 2016, 1080 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Vysoká prestiž zdravotní sestry (3. místo, průměr 72,9) vyplývá z toho, že většina respondentů udělila této profesi 70-98 bodů. Odstup od lékaře je dán tím, že této profesi přidělilo více než 40 % dotázaných 99 bodů (viz výše uvedené údaje v komentáři k první tabulce).